

Možnosti postihu trestných činů z nenávisti s podporou platných judikátů a jejich interpretace ve vyšetřování a kriminalistice

Anotácia: Příspěvek pojednává o možnostech postihu trestných činů z nenávisti na základě judikatury při vyšetřování a kriminalistice např. ve vztahu k migrantům. Současná migrační vlna způsobuje zvýšené finanční výdaje státu v mnoha oblastech, hrozí nová zdravotní rizika a nanejvýš vážná jsou existující bezpečnostní rizika, a to jak ohrožení vnitřní, tak vnější bezpečnosti státu. Tato sociální, zdravotní a bezpečnostní rizika mají za následek predikovatelné zvýšení páchaní trestných činů z nenávisti ve formě různých extremistických projevů, a to zejména politických a náboženských. Příspěvek popisuje možnosti identifikace a postihu této specifické trestné činnosti v České republice s možným návodem k řešení i na Slovensku. V příspěvku jsou uvedeny zejména judikáty, které jsou z povahy věci možné k využití jako inspirace a návod k postupu i na Slovensku. Závěrem je nutno konstatovat, že je na místě koordinovaný a systematický postup v řešení tohoto bezpečnostního fenoménu.

Klíčová slova: extremismus, terorismus, migrační vlna, migrace, trestné činy z nenávisti, vnitřní bezpečnost, bezpečnost státu.

Úvod

Trestné činy z nenávisti ve vztahu k migrantům jsou trestné činy motivované nenávistí, popřípadě společenskými předsudky vztahujícími se ke společenské skupině identifikované na základě rasy, náboženství, víry (dále je obecně možné i na základě pohlaví, sexuální orientace, národnosti nebo etnické příslušnosti anebo z důvodu sociálního původu či politické orientace, popřípadě jiné odlišnosti). Pachatel si vybírá oběť na základě (byť jen domnělé) příslušnosti k takto či obdobně identifikovatelné skupině osob. Trestný čin z nenávisti může mít jak podobu verbálního útoku, tak i fyzického útoku. V českém (a ostatně i slovenském) právním řádu je trestná činnost motivovaná nenávistí zohledněna v podobě konkrétních skutkových podstat trestných činů (nebo přestupků) a je možno je vnímat v *širším pojetí* a *užším pojetí*. **Širším pojetím** se rozumí, že trestným činem z nenávisti může být v nejobecnější rovině v zásadě každý úmyslný trestný čin, přičemž taková nenávist tvoří obecnou přitěžující okolnost dle § 42 písm. b) Trestního zákoníku. Zde se praví, že „... soud jako k přitěžující okolnosti přihlédne zejména k tomu, že pachatel „... spáchal trestný čin ze ziskuchtivosti, z pomsty, z národnosti, rasové, etnické, náboženské, třídní či jiné podobné nenávisti nebo z jiné zvlášť zavrženíhodné pohnutky“. **Užším pojetím** se pak rozumí stav, kdy je tato nenávist přímo znakem skutkové podstaty.

Současná praxe označuje jednání, které lze podřadit pod trestné činy z nenávisti, jako projevy **extremismu a terorismu**. V této oblasti jsou explicitněji vyjádřeny skutkové podstaty ve slovenském trestním zákoníku. Problematika **extremismu a terorismu** je společensky sledovaný a aktuální fenomén současné doby. Extremismus a jeho produkt – terorismus je však problémem nejen České republiky, ale je problémem obecným a celosvětovým. Ve vztahu k migrantům se jedná o fenomén vpravdě celoevropského formátu. Projevuje se tedy jak ve vnitrostátním hledisku, tak také v hledisku mezinárodním. Následky extremistických a teroristických jednání jsou často fatální, což určuje vysokou společenskou nebezpečnost tohoto jevu.

Ke specifickým tohoto fenoménu pak lze zařadit latenci, stejně jako fakt, že pachateli jsou často velmi mladí lidé. V neposlední řadě je nutno zdůraznit specifika v oblasti sběru a shromažďování informací, resp. jejich kriminalistické zadokumentování. Jde o problematiku nesmírně širokou. Souvisí se sdílením a akceptací základních demokratických hodnot, jakými jsou rovnost lidí v důstojnosti a v právech, právo na život, na zdraví, svoboda vyznání,

ochrana menšinových práv a podobně. Jde o problémy vnímání a respektu k právům národnostních a jiných menšin, nebo i o práva národů na sebeurčení. Obvykle se však extremismus chápe jako jakákoli ideologie nebo aktivita, která směřuje proti stávajícímu politickému systému jako takovému a klade si za cíl jeho likvidaci a následné nahrazení vlastní alternativou. O této alternativě se většinou předpokládá, že bude nedemokratická, diktátorská a že bude porušovat lidská práva.¹ Podle Mareše pak extremismus znamená antitezi právního státu.²

I. Ústavní a mezinárodněprávní ukotvení postihu projevů politického a náboženského extremismu

Pojmem **extremismus** jsou většinou označovány vyhraněné ideologické postoje, které vybočují ze zákonných, ústavních norem, vyznačují se prvky netolerance a útočí proti základním demokratickým ústavním principům, jak jsou definovány v českém ústavním pořádku (toto vymezení podávají např. informace o stavu extremismu v ČR, které se zpracovávají tímto způsobem od roku 2006 a tvoří přílohu Zprávy o stavu vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku v ČR – před tímto rokem se jednalo o samostatnou Zprávu o stavu extremismu). Zajímavé je, že termín extremismus použila poprvé německá vláda v roce 1972, a to v souvislosti s označením některých teroristických aktivit skupiny RAF.³

Pokud bychom tedy hledali mezinárodněprávní souvislosti ochrany před tímto jevem, museli bychom předně zmínit základní obecně známé instituty ochrany lidských práv. Především je nutno zmínit problematiku aktivit Organizace spojených národů, a to zejména její dokumenty, mezi něž řadíme:

- * Chartu OSN (č. 30/1947 Sb.),
- * Všeobecnou deklaraci lidských práv,
- * Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (č. 120/1976 Sb.),
- * Mezinárodní pakt o hospodářských sociálních a kulturních právech (č. 169/1991 Sb.),
- * Úmluvu o zabránění a trestání zločinů genocidia (č. 32/1955 Sb.),
- * Mezinárodní úmluvu o odstranění všech forem rasové diskriminace (č. 95/1974 Sb.),
- * Úmluvu proti mučení a jinému nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (č. 143/1988 Sb.), jakož i další dokumenty:
- * Deklaraci OSN o právech osob příslušejících k národnostním, etnickým, náboženským a jazykovým menšinám.

Dále pak je možno odkázat i na činnost Komise pro lidská práva a její aktivity, rovněž tak na činnost Výboru pro lidská práva. Nelze však opomenout významnou činnost Rady Evropy, která zdůrazňuje nutnost ochrany lidských práv. Vedle Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (č. 209/1992 Sb.) je zapotřebí zmínit i Rámcovou úmluvu o ochraně národnostních menšin (č. 96/1998 Sb.) a Úmluvu o nepromlčitelnosti válečných zločinů a zločinů proti lidskosti (č. 53/1974 Sb.). Pro Českou republiku, jako členskou zemi Evropské unie, má pak velký význam rovněž Směrnice Rady Evropské unie č. 2000/43/EC ze dne 29. 6. 2000 provádějící zásadu rovného zacházení s osobami bez ohledu na rasový nebo etnický původ. Při pojednání o mezinárodně-právních souvislostech ochrany před projevy extremismu lze odkázat na aktivity Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, která zřídila úřad

¹ CHARVÁT, J. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha: Portál, 2007, s. 9 – 10.

² MAREŠ, M. *Úvod do problematiky pravicově extremistických hudebních produkcí na území ČR*. Brno: FSS (vstupní studie vědeckých a praktických poznatků), s. 4.

³ Metodický materiál NSZ k problematice extremismu, z října 2009. K definici extremismu samotné viz dále.

Vysokého komisaře OSN pro národnostní menšiny, který plní v rámci OBSE mediační a kontrolní funkci. Postavení mezinárodních dokumentů je v České republice ukotveno v čl. 10 (a čl. 10a) Ústavy České republiky, podle nichž vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu, přičemž stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva. Z pohledu vnitrostátního práva a ústavních základů právního řádu lze dále odkázat zejména na Ústavu České republiky (č. 1/1993 Sb.) a Listinu základních práv a svobod (č. 2/1993 Sb.), která je součástí ústavního pořádku České republiky. Obdobná situace v ústavním zakotvení těchto práv je i na Slovensku a dalších státech EU. Z Ústavních pramenů, resp. principů, které ukotvují postih projevů extremismu, tak jak je vnímá náš právní systém, je možno uvést zejména:

Princip majority a ochrany práv menšiny⁴ spočívá v přijetí rozhodnutí na základě vyjádření souhlasu většiny rozhodujících, byť třeba prostřednictvím zvolených zástupců. Ochrana menšiny zajišťuje její právo na existenci a reálnou možnost stát se většinou na základě demokratického boje. Menšinami nelze rozumět jen menšiny jazykové, národnostní, etnické, náboženské a sociální, ale jakoukoli menšinu, byť definující se pouze podle jednoho společného znaku či názoru na určitou otázku. Menšinou může být i jednotlivec odlišující se svým názorem. Ochrana práv menšiny zároveň znamená, že s jejími právy nemůže nikdo disponovat, a to dokonce ani lid sám. Nelze, aby většina legálně zakotvila pro určitou menšinu restrikcí práv (např. svobody projevu, sdružování atd.), a tak jí znemožnila dostat na svou stranu další osoby a stát se většinou. Navíc by omezení základních práv pro menšinu mohlo být v rozporu s principem rovnosti občanů ve státě.

Nezadatelnost a nezcizitelnost základních práv a svobod⁵ je založena na myšlence, že základními právy je člověk nadán již z podstaty své existence. Stát je tedy může garantovat, zabezpečovat, rozvíjet, ale nemůže je zrušit. Nezadatelnost lidských práv znamená, že se jich člověk nemůže vzdát. Nemůže je ani na jiného převést (nezcizitelnost). Listina základních práv a svobod v čl. 1 věť druhé přímo hovoří o nezadatelnosti, nezrušitelnosti, nepromlčitelnosti a nezcizitelnosti práv a svobod.

Tato nastíněná východiska nacházejí své vyjádření v jednotlivých zákonech a podzákoných právních předpisech. Ta se následně promítají i do úpravy trestního práva, které má povahu „ultima ratio“, tedy plní ve společnosti pomocnou úlohu. V současné době se v platném trestním zákoníku⁶ v ust. § 12 uvádí ve věci **Zásady zákonnosti a zásada subsidiarity trestní represe**, že:

- (1) Jen trestní zákon vymezuje trestné činy a stanoví trestní sankce, které lze za jejich spáchání uložit.
- (2) Trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu.

Je možno uvést, že v rovině sociologické a kriminologické lze extremismus vymezit jako souhrn určitých sociálně patologických jevů vytvářených více či méně organizovanými skupinami osob a příznivci těchto skupin, s dominujícím odmítáním základních hodnot, norem a způsobů chování platných v aktuální společnosti.⁷ Z policejního hlediska se extremismem rozumí převážně verbální, symbolické, grafické, násilné a jiné aktivity jednotlivců nebo skupin výrazně vybočujících z všeobecně uznávaných norem s výraznými prvky netolerantnosti, nesnášenlivosti a odmítavým postojem ke kompromisu, útočící na podstatu státu, život, zdraví nebo cizí majetek. Herczeg poukazuje na to, že nezřídká je velmi

⁴ Čl. 6 Ústavy ČR, č. 1/1993 Sb.

⁵ Čl. 1 Ústavy ČR, č. 1/1993 Sb.

⁶ Zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník s účinností od 1. 1. 2010.

⁷ KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 490.

složitě určit, kdo je extremistou a kdo pouze radikálem, který se pohybuje ještě v rámci daného ústavního systému.⁸

Lze tedy prohlásit, že problematika trestných činů s extremistickým podtextem je nejen charakteru multidisciplinárního a je třeba k němu přistupovat z interdisciplinárních pozic, ale je nutno použít kompetencí z mnoha různých vědních oborů, které zajistí objektivní a řádné kriminalistické hodnocení problematiky. Je nutno také použít specifické kriminalistické metody shromažďování důkazů a specifické metodologické metody k hodnocení získané materie. Zejména kvalitativního charakteru a zde se jako vhodná jeví metoda diskurzivní historické analýzy, která byla použita jak v České republice, tak na Slovensku a byla vždy jako vhodná akceptovaná soudy všech stupňů. To vše dle potřeb orgánů činných v trestním řízení a dle konstrukce skutkové podstaty trestné činnosti. V závislosti na tom je třeba (ze strany orgánu činného v trestním řízení) volit i otázky pro případné znalecké zkoumání.

II. Možnosti trestního postihu trestných činů z nenávisti a projevů extremismu na Slovensku

Absence legální definice na Slovensku byla laickou i odbornou společností vnímána jako nedostatek, a proto ústavněprávní výbor Národní rady Slovenské republiky navrhl v rámci připomínek k návrhu trestního zákoníku (zák. č. 300/2005 Z. z.) zavést do trestního zákoníku legální definice pojmů extremismus, extremist a extremistická skupina. Nakonec došlo (bohužel) jen k tomu, že v § 140a) slov. TZ se uvádí definice (v podstatě jen výčet) extremistických trestných činů [úprava byla s účinností od 1. 9. 2009 vložena novelou č. 257/2009 Z. z.]. Další zákonné úpravy (dokonce na úrovni ústavních zákonů) jsou ve vývoji a zcela nesporně budou i nadále reagovat na vývoj migrační vlny.

Zde se hovoří v ust. § 140 a) **Trestné činy extrémizmu:** „Trestné činy extrémizmu sú trestný čin podpory a propagácie skupín smerujúcich k potlačeniu základných práv a slobôd podľa § 421 a 422, výroby extrémistických materiálov podľa § 422a, rozširovania extrémistických materiálov podľa § 422b, prechovávanía extrémistických materiálov podľa § 422c, hanobenia národa, rasy a presvedčenia podľa § 423, podnecovania k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti podľa § 424, podnecovania, hanobenia a vyhrážania osobám pre ich príslušnosť k niektorej rase, národu, národnosti, farbe pleti, etnickej skupine alebo pôvodu rodu podľa § 424a a trestný čin spáchaný z osobitného motívu podľa § 140 písm. d) a f).

V ust. § 140 **Osobitný motív** je uvedeno, že: Osobitným motívom sa rozumie spáchanie trestného činu

a) na objednávku,

b) z pomsty,

c) v úmysle zakryť alebo uľahčiť iný trestný čin,

d) v úmysle verejne podnecovať k násiliu alebo nenávisti voči skupine osôb alebo jednotlivcovi pre ich príslušnosť k niektorej rase, národu, národnosti, farbe pleti, etnickej skupine, pôvodu rodu alebo pre ich náboženské vyznanie, ak je zámienkou pre vyhrážanie sa z predchádzajúcich dôvodov,

e) v úmysle spáchať trestný čin terorizmu a niektorých foriem účasti na terorizme podľa § 419,

f) z národnostnej, etnickej alebo rasovej nenávisti alebo nenávisti z dôvodu farby pleti, alebo

g) so sexuálnym motívom.

⁸ HERCZEG, J. *Trestné činy z nenávisti*. Praha: ASPI, 2008, s. 14.

Ve zvláštní části slovenského trestního zákoníku (zák. č. 300/2005 Z. z.) pak ve dvanácté hlavě, oddíle prvním následuje (mimo další skutkové podstaty) výčet i extremistických trestných činů, přičemž však legální odborná definice extremismu absentuje, zejména taková, která by byla obecně přijata odbornou veřejností a explicitně pro potřeby trestního řízení určovala, co se extremismem rozumí. To následně činí nemalé obtíže při prokazování extremistických trestných činů, což dokumentuje i skutečnost, že do října 2010 nebyl pro extremistický trestný čin na Slovensku odsouzen jediný obviněný. Například je to markantní ve skutkové podstatě trestného činu dle § 422a) výroba extremistických materiálů, dle § 422b) rozšiřování extremistických materiálů a dle § 422c) přechovávání extremistických materiálů.

Neexistence definice, nebo alespoň vymezení pojmu „extremismus“ v trestním zákoníku Slovenské republiky, absence obecně uznávané definice extremismu ve společnosti, spolu s neexistencí, resp. nejmenováním znalce (ani znaleckého ústavu) pro posuzování problematiky extremismu a následně pak logicky i poměrně malou erudici v posuzování problematiky extremismu pak v souhrnu znamená značné obtíže v realizaci a dokazování této specifické trestné činnosti na Slovensku a faktické ochromení až znemožnění kriminalistického zkoumání při podezření ze spáchání těchto trestných činů. Tomu také odpovídá i poměrně obecné a vágní deklarace v aktuálním „Návrhu koncepce boje proti extrémizmu“ na Slovensku.

III. Možnosti trestního postihu a dokazování projevů extremismu

V souvislosti s úvahami nad možnostmi trestního postihu a kriminalistického zkoumání projevů extremismu v České republice i na Slovensku je na místě si připomenout, že v problematice politického extremismu rozlišujeme primární kritérium členění, a to primární politické orientace – na pravicový a levicový;⁹ sekundární politické orientace – na náboženský, národnostní (nacionalistický) a ekologický. Ve vztahu k prvnímu členění dále poukazuje na to, že koncepce popisu politického spektra (vycházející z tradičního rozdělení stran ve francouzském Národním shromáždění po Velké francouzské buržoazní revoluci (některé prameny dokonce hovoří o tom, že šlo již o uspořádání stavů v období předcházejícím této revoluci, když byly svolány) – tzv. pravo-levé osy.¹⁰ V námi popisovaném případě lze hovořit i o aktuální problematice politického nebo náboženského extremismu.

Namítá se však, že – byť z uvedeného členění vychází většina pramenů – že mezi socialisty, liberály a liberálními konzervativci se už uskutečnila rozsáhlá výměna myšlenek, takže váha takového rozlišení je značně zpochybněna. Černý se zabývá dále extremismem pravicovým (svoboda, právo jednotlivce na rozvoj, nepřipustnost zásahů do ekonomiky, nedotknutelnost vlastnictví atd.) a levicovým (rovnost, sociální spravedlnost, solidarita a kolektivní zájmy) chápáním světa (vedle toho je zde ještě středová politická orientace).¹¹ To je tzv. pojetí horizontální osy. Pokud jde o vertikální osu – tam jde o míru ortodoxnosti subjektů, které tyto názory zastávají, reprezentují a prosazují. Pojem extremismu se potom pojí ke krajně pravicovému či krajně levicovému umístění příslušného subjektu na pomyslné ose mající tvar kříže – nahoře je „konzervatismus“, dole „liberalismus“, vlevo „levice“ a vpravo „pravice“. Charvát¹² charakterizuje pravicový a levicový extremismus tak, že:

⁹ K pojmům „pravice“ a „levice“ blíže viz CHARVÁT, J. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha: Portál, 2007, s. 13 – 16.

¹⁰ CHARVÁT, J. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha: Portál, 2007, s. 17, 18.

¹¹ ČERNÝ, P. *Politický extremismus a právo*, Praha: Eurolex Bohemia 2005, s. 23 a n.

¹² CHARVÁT, J. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha: Portál, 2007, s. 17 – 20, 63 – 122 [pojmy „krajní pravice“ a „krajní levice“].

Pravicový:

1. odmítá rovnost,
2. jednostranné vyšší hodnocení vlastního národa, etnika atd.,
3. zaměřuje se proti skupinám, které se odlišují,
4. má v popředí násilí,
5. zdůrazňuje roli státu – „etatismus“,
6. zaměřuje se proti demokratickému ústavnímu státu,
7. nekompromisně vystupuje proti krajní levici).

Levicový:

1. deklaruje určitou shodu s demokratickým ústavním státem, ale vyvozuje radikální až extremistické důsledky – absolutní rovnost,
2. deklaruje úzké sepětí s ideologiemi jako maoismus, trockismus, stalinismus, marxismus-leninismus, anarchismus,
3. zdůrazňuje chyby demokratického státu a vystupování proti němu – buď snaha o nahrazení diktaturou proletariátu, nebo anarchistickým pojetím neřízené společnosti,
4. souhlasí s násilím,
5. zdůrazňuje „antifašismus“.

Nejvyšší státní zastupitelství vydalo **Pokyn obecné povahy poř. č. 1/2008, o trestním řízení**, účinný do konce roku 2009, který vymezoval v odkazu v čl. 72 následující výčet trestných činů spáchaných z nenávistné pohnutky, spočívající v rasové, národnostní, náboženské a jiné nenávisti [a to v souladu s úpravou účinnou ještě do konce roku 2009 – která ovšem vzhledem k ustanovení § 2 odst. 1 trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. bude aplikovatelná i po dni nabytí účinnosti nového trestního zákoníku]:

- trestný čin násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci podle § 196 trestního zákona,
- trestný čin hanobení národa, etnické skupiny, rasy a přesvědčení podle § 198 trestního zákona,
- trestný čin podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod podle § 198a trestního zákona,
- trestný čin vraždy podle § 219 odst. 1, 2 písm. g) trestního zákona,
- trestný čin ublížení na zdraví podle § 221 odst. 1, 2 písm. b) trestního zákona,
- trestný čin ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1, 2 písm. b) trestního zákona,
- trestný čin vydírání podle § 235 odst. 1, 2 písm. f) trestního zákona,
- trestný čin poškozování cizí věci podle § 257 odst. 1, 2 písm. b) trestního zákona,
- trestný čin podpory a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka podle § 260 trestního zákona,
- trestný čin podpory a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka podle § 261 trestního zákona,
- trestný čin podpory a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka podle § 261a trestního zákona.

Současně pak zmiňovaný pokyn obecné povahy stanovil v čl. 72, že z nenávistné pohnutky mohou být spáchány i jiné trestné činy, kde tato pohnutka není znakem skutkové podstaty.

V souvislosti s účinností nového trestního zákoníku¹³ vydalo Nejvyšší státní zastupitelství **Pokyn obecné povahy č. 8/2009, o trestním řízení**, v čl. 73, v poznámce pod

¹³ Zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

čarou č. 297) uvádí tento výčet trestných činů spáchaných z nenávistné pohnutky, spočívající v rasové, národnostní, náboženské a jiné nenávisti:

- vraždy podle § 140 odst. 1 nebo 2, odst. 3 písm. g) tr. zákoníku,
- těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1, 2 písm. f) tr. zákoníku,
- ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1, 2 písm. e) tr. zákoníku,
- mučení a jiného nelidského a krutého zacházení podle § 149 odst. 1, 2 písm. c) tr. zákoníku,
- zbavení osobní svobody podle § 170 odst. 1, 2 písm. b) tr. zákoníku,
- omezování osobní svobody podle § 171 odst. 1, 3 písm. b) tr. zákoníku,
- zavlčení podle § 172 odst. 1 nebo 2, odst. 3 písm. b) tr. zákoníku,
- vydírání podle § 175 odst. 1, 2 písm. f) tr. zákoníku,
- porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí podle § 183 odst. 1, 3 písm. b) tr. zákoníku,
- poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 nebo 2, odst. 3 písm. b) tr. zákoníku,
- zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 odst. 1, 2 písm. b) tr. zákoníku,
- násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci podle § 352 odst. 2 a 3 tr. zákoníku,
- hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob podle § 355 tr. zákoníku,
- podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod podle § 356 tr. zákoníku,
- urážky mezi vojáky podle § 378 odst. 1, 2 tr. zákoníku,
- urážky mezi vojáky násilím nebo pohrůzkou násilí podle § 379 odst. 1, 2 písm. d) tr. zákoníku,
- urážky vojáka stejné hodnosti násilím nebo pohrůzkou násilí podle § 380 odst. 1, 2 písm. c) tr. zákoníku,
- porušování práv a chráněných zájmů vojáků stejné hodnosti podle § 382 odst. 1, 2 písm. c) tr. zákoníku,
- porušování práv a chráněných zájmů vojáků podřízených nebo s nižší hodností podle § 383 odst. 1, 2 písm. c) tr. zákoníku,
- genocidia podle § 400 tr. zákoníku,
- útoku proti lidskosti podle § 401 odst. 1 písm. e) tr. zákoníku,
- apartheidu a diskriminace skupiny lidí podle § 402 tr. zákoníku,
- založení, podpory a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka podle § 403 tr. zákoníku,
- projevu sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka podle § 404 tr. zákoníku a
- popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia podle § 405 trestního zákoníku.

V uvedeném dokumentu je dále uvedeno, že kriminalitou s extremistickým podtextem lze rozumět kriminalitu motivovanou rasovou, národnostní nebo jinou sociální nenávistí.

IV. Judikatura jako pramen možností a metod zkoumání projevů extremismu

Již od 1. ledna 2010 je v České republice účinný nový trestní zákoník,¹⁴ který konstruuje (jak již bylo uvedeno výše) skutkové podstaty trestných činů „z nenávisti“ formálně a dílem i obsahově poněkud odlišně, tedy judikatura není příliš rozsáhlá. Mnoho

¹⁴ Zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

rozsudků a judikatury vzniklo však ještě za účinnosti starého trestního zákoníku,¹⁵ tedy do 31. prosince 2009, a tato poskytuje dostatek materie k orientaci při hodnocení trestné činnosti s podezřením na extremistický motiv. Tato judikatura poskytuje dostatek informací jak pro orgány činné v trestním řízení (soudy, státní zástupce a orgány policie, zejména SKPV, tak pro znalce a znalecké ústavy. Z judikatury lze též dovodit zejména rozsah a zaměření činnosti orgánů Policie ČR při zajišťování důkazů a podkladů ke kriminalistickému zkoumání a dokazování. Tyto doklady a důkazy pak jsou podkladovou materií pro znalce (či znalecký ústav) k vypracování znaleckého posudku či odborného vyjádření. Tato existující judikatura pak může být také jistým návodem k volbě kriminalistických metod a metodologie zkoumání předestřeného jevu či skutečnosti.

V neposlední řadě je nutno zdůraznit, že současná judikatura se v České republice opírá jak o sbírku nálezů Ústavního soudu, tak o rozhodnutí a usnesení Nejvyššího soudu, tak krajských soudů a v neposlední řadě i o rozhodnutí a usnesení Nejvyššího správního soudu.¹⁶

Například ve Sbírce nálezů Ústavního soudu ČSFR ve věci zabránění podpory a propagace hnutí, která jsou založena na idejích rasismu, popřípadě xenofobie či antisemitismu apod. a propagaci těchto organizací a hnutí je uvedeno, že: **„Bezpečnost státu a bezpečnost občanů (veřejná bezpečnost) vyžadují, aby bylo zabráněno podpoře a propagaci hnutí, která bezpečnost státu a občanů ohrožují. Trestně právní zákaz podpory a propagace určitých ideologií, které svou doktrínou i praktickým postupem, vylučovaly a vylučují šíření jiných ideologií, politických a jiných hnutí, nechrání pouze lidská práva a svobody, nýbrž i demokratické základy státu. Hnutí a ideologie prokazatelně směřující proti základům demokratického státu, jako je záruka základních práv a svobod všem bez rozdílu, musí být omezena a jejich zákonný zákaz je nezbytným opatřením k omezení základních práv a svobod.“**¹⁷ Za hnutí se ve smyslu rozhodnutí Nejvyššího soudu považuje (dle ust. § 260 odst. 1 tehdy platného trestního zákona č. 140/1961 Sb.): **„... skupina osob alespoň částečně organizovaná, byť třeba formálně neregistrovaná, směřující k potlačení práv a svobod člověka nebo hlásající národnostní, rasovou, náboženskou či třídní zášť nebo zášť vůči jiné skupině osob. Pro naplnění znaků této skutkové podstaty je nutné, aby hnutí existovalo v době, kdy je pachatel podporoval či propagoval, a to byť v jeho modifikované podobě (např. neofašistické nebo neonacistické hnutí apod.).“**¹⁸

V této souvislosti je pak také možné jako velmi inspirativní pro orgány činné v trestním řízení citovat část uvedeného rozhodnutí, kde se praví, že: **„... každá forma organizace v sobě již zahrnuje i určitou strukturu hnutí, a proto ji není třeba zvlášť zdůrazňovat, a to i vzhledem k tomu, že u hnutí postačí i jen částečná organizovanost.“**¹⁹

Taktéž otázka, co se rozumí existujícím hnutím, je ošetřena v citovaném rozhodnutí, když je uvedeno, že: **„... Existujícím hnutím tedy v tomto smyslu může být i takové hnutí, které navazuje v modifikované podobě na již neexistující hnutí (např. neofašistické nebo neonacistické hnutí apod.), pokud využívá např. ideologie, symbolů, pozdravů a dalších atributů již zaniklého hnutí...“**²⁰

Zejména významným a inspirujícím výrokem soudu pro orgány činné v trestním řízení, zejména pro ty, které shromažďují a zpracovávají podklady a důkazy v trestním řízení, je v témže citovaném rozhodnutí to, že: **„... Existenci takového konkrétního hnutí, identifikovatelného alespoň v hrubých rysech, v době, kdy je pachatel podporoval či propagoval, bude nutno v trestním řízení prokazovat prostřednictvím důkazů**

¹⁵ Zák. č. 140/1961 Sb., trestní zákon ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶ ... jak tomu bylo například ve věci rozpuštění Dělnické strany v r. 2010.

¹⁷ Ústavní soud ČSFR. Pl. ÚS 5/92, Sb.n.u.ÚS ČSFR, 1992.

¹⁸ Nejvyšší soud, Tpjn 302/2005, R 11 / 2007.

¹⁹ Nejvyšší soud, Tpjn 302/2005, R 11 / 2007.

²⁰ Nejvyšší soud, Tpjn 302/2005, R 11 / 2007.

dokumentujících existenci nebo konkrétní činnost hnutí. Těmito důkazy mohou být vedle výpovědí svědků například letáky nebo jiné písemné materiály takových hnutí, jejich internetové stránky, videozáznamy či zvukové záznamy akcí hnutí nebo projevů jejich představitelů, ale také zprávy orgánů monitorujících jejich činnost, znalecké posudky apod.“ Zde je zřetelná snaha soudu usměrnit kriminalistické zkoumání tak, aby výstupy z činnosti policejních orgánů (a i znalců a znaleckých ústavů) byly vůbec způsobilé prokázat trestnou činnost dle stávající legislativní úpravy.

V témže judikátu se dále ve věci „hanobení...“ (§ 198 tehdy platného trestního zákona) a „podněcování...“ (§ 198a tehdy platného trestního zákona) uvádí, že: *„Trestný čin podle § 198a odst. 3 písm. b) tr. zák. obsahuje tři formy spojení pachatelů činu se stoupající mírou organizovanosti – skupinu, organizaci, sdružení. Za skupinu je třeba považovat seskupení nejméně tří osob, spojené cílem hlásat teze uvedené v § 198a odst. 3 písm. b) tr. zák. Nemusí mít žádnou organizační strukturu ani delší trvání, a proto se nebude jednat o hnutí ve smyslu § 260 odst. 1 tr. zák.“*

Jako velmi podnětný a pro praxi znalce a orgánů SKPV Policie ČR lze považovat i rozhodnutí Nejvyššího soudu z roku 2008, kde se hovoří o prokazování antisemitského úmyslu pachatele. Zde se stanoví, že: *„Znaky trestného činu podle § 260 odst. 1 tr. zák. nenaplní samotný projev antisemitismu jako takového, pokud jednání pachatele nemá nějakou vazbu na určitou skupinu osob, která antisemitismus hlásá či praktikuje a která představuje hnutí. Ve vztahu k hanobícím projevům, které takovou vazbu postrádají, lze uvažovat z toho hlediska, zda naplňují znaky trestného činu hanobení národa, etnické skupiny, rasy a přesvědčení podle § 198 tr. zák. nebo v závislosti na okolnostech konkrétního případu znaky jiného trestného činu podle páté hlavy zvláštní části trestního zákona.“*²¹ Zde tedy soud jasně vyjádřil, že samotný postoj není trestným dle trestního zákona, avšak tento postoj musí být vázán na konkrétní současnou skupinu osob, která antisemitismus hlásá či praktikuje. Zde je opět zřetelný apel na orgány zajišťující podklady a důkazy a i pro orgány zpracovávající tyto předestřené důkazy, aby volily vhodnou metodu kriminalistického zkoumání k správnému vyhodnocení skutečností tak, aby bylo dosaženo účelu – tedy prokázat či vyvrátit, zda se trestný čin stal, či nikoli. Jako vhodnou se jeví metoda historické diskurzivní analýzy, jak bylo uvedeno výše.

Dále například ve věci prokazování naplnění skutkové podstaty trestného činu „hanobení národa, rasy, přesvědčení a podněcování k národnostní a rasové nenávisti rozhodl Ústavní soud tak, že: *„Stěžovatel byl rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 7 uznán vinným trestnými činy hanobení národa, rasy a přesvědčení a podněcování k národnostní a rasové nenávisti, za což mu byl uložen trest odnětí svobody v trvání 12 měsíců s podmíněným odkladem výkonu trestu na zkušební dobu 2 roků. Současně mu byl uložen trest zákazu činnosti vydavatele a šéfredaktora deníků s celostátní, krajeovou a okresní působností na dobu 5 let. Shora označeného jednání se stěžovatel dopustil tím, že jako vydavatel a šéfredaktor deníku "Š." v čísle ze dne 15. 5. 1999 rozhodl o zařazení a otištění článku nezávislého publicisty P. S. pod názvem "Vražedná aliance", v němž autor obviňuje židy, kosovské Albánce, přistěhovalce, cizince a národnostní menšiny na území České republiky z negativního působení na politickou a ekonomickou sféru a vyvolává antipatie, intoleranci, nepřátelství a nenávist vůči těmto osobám, když s obsahem článku stěžovatel souhlasil. Ústavní soud souhlasil s právními závěry Evropského soudu pro lidská práva, když tento zdůrazňuje nezastupitelnou roli tisku v demokratické společnosti, jako "hlídacího psa", současně však připomíná i odpovědnost novináře za překročení především etických a morálních norem svého povolání. V takovém případě musí existovat zákonná sankce, která odpovídá jak svojí přiměřeností, tak i naléhavé společenské potřebě ochrany*

²¹ Nejvyšší soud 7 Tdo 1472/2008.

důležitých veřejných zájmů sledovanému legitimnímu cíli. Skutkové podstaty trestných činů dle ust. § 198 a § 198a trestního zákona plně odpovídají mezinárodním normám a závazkům České republiky v oblasti ochrany základních lidských práv a svobod. Závěrem považuje Ústavní soud za nutné znovu zdůraznit, že čl. 10 odst. 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a rovněž čl. 17 odst. 4 Listiny základních práv a svobod uvádějí omezení těchto svobod zákonem jako nezbytnost demokratické společnosti, jež slouží k ochraně jejích zájmů.²²

Jako nikoli nepodstatnou se jeví v souvislostech s volbou a aplikací vhodné kriminalistické metody (resp. specifických kriminalistických metod) při prokazování problematiky extremistického motivu trestné činnosti také ta skutečnost, že se ve skutkových podstatách „trestných činů z nenávisti“ objevovala (a i nadále objevuje) velká řada specifických výrazů, za kterými se však skrývá konkrétní specifická činnost, která si vyžaduje specifické metody zkoumání. Z pohledu praxe soudního znalce se pak jeví být rizikové zejména pojmy „podpora“, „propagace“ a „projev sympatií“. Vzhledem k tomu, že „projev sympatií“ je součástí skutkové podstaty trestného činu až spolu s účinností nového trestního zákoníku, není tento pojem součástí jakékoli judikatury, nicméně pojmy „podpora“ a „propagace“ jsou, přičemž současně jsou namnoze úhelným kamenem prokazování možné trestné činnosti s extremistickým podtextem. „*Podpora hnutí směřujícího k potlačování práv a svobod může mít podobu materiální (např. poskytnutí finančních darů, technických prostředků apod.) nebo morální (např. získávání přívrženců, umožnění publikace jeho záměrů či ideologie atd.) a spočívá v jednání, které má takové hnutí posílit, popřípadě získat mu další přívržence*“.²³ „*Propagací se rozumí veřejné uvádění takového hnutí nebo jeho ideologie a záměrů ve známost, doporučování jím zastávaných či prosazovaných myšlenek a názorů. Propagace může být uskutečňována jak otevřeně, tak skrytě, např. prostřednictvím publikace názorů, prostřednictvím knih, obrazů či jiných uměleckých děl*“.

Přesto, že se termín „projev sympatií“ stal součástí skutkové podstaty nějakého trestného činu až spolu s účinností trestního zákoníku od 1. ledna 2010, lze z dřívější judikatury dovodit, jaký je názor soudů na veřejný projev sympatií k hnutím (současným či zaniklým), které jsou postaveny na idejích rasismu, antisemitismu, xenofobii apod. To je zřetelné např. z textu rozsudku Nejvyššího soudu, ve věci trestné činnosti dle ust. § 261a)²⁴ tehdy platného trestního zákona, kde se praví, že: „... *Objektem tohoto trestného činu je ochrana základních lidských a občanských práv a svobod, rovnoprávnost lidí bez rozdílu rasy, národnosti, náboženské příslušnosti, sociální příslušnosti nebo původu. Především jsou to základní práva a svobody uvedené v Listině základních práv a svobod. Po subjektivní stránce se u něho vyžaduje úmysl...*“ „*Aby byl pachatel trestně odpovědný skutkovou podstatou tohoto trestného činu (provinění), musí jeho projevy sympatií směřovat k zaniklému hnutí, přičemž jsou postihovány pouze ty nejzávažnější projevy zásahů do sféry lidských práv (genocidium, zločiny proti lidskosti). Soud sice nedospěl k závěru, že by mladistvý jednoznačně podporoval stávající konkrétní pravicové extrémistické organizace; užíváním historických symbolů nacistického Německa, reprodukcí myšlenek rasové výlučnosti, nesnášenlivosti a zášti však jednoznačně vyjádřil sympatie k hnutím již zaniklým i k nejzávažnějším násilným projevům těchto hnutí. Odvolací soud tedy nepochybil, pokud jednání mladistvého kvalifikoval jako provinění z podpory a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka podle § 261a tr. zák.*“²⁵. Tento judikát

²² Ústavní soud ČR II. 435/01.

²³ Nejvyšší soud 5 Tdo 337/2002.

²⁴ Kdo veřejně popírá, zpochybňuje, schvaluje nebo se snaží ospravedlnit nacistické nebo komunistické genocidium nebo zločiny nacistů nebo komunistů proti lidskosti...

²⁵ Nejvyšší soud, 8 Tdo 980/2008“.

tedy dokonce připouští, že propagací a projevy sympatií k zaniklému hnutí (organizaci) může za jistých okolností docházet k naplnění skutkové podstaty propagace a podpory hnutí směřujících k potlačení práv svobod člověka, pakliže však aktér propaguje ty (násilné) projevy takových historických a již zaniklých hnutí, které se výrazně vyznačovaly aktivitami v oblasti popírání přirozenoprávních práv člověka tak, jak to má na mysli civilizace, kterou sdílíme. V námi uvedeném případě se jednalo o aktivistu soudobé neonacistické scény, který propagoval a veřejně sympatizoval s historickými organizacemi a hnutími Hitlerovského Německa, které se aktivně podílely na holocaustu Židů, Romů, Slovanů a politických odpůrců, jakož i dalších ideových oponentů a odpůrců.

Je však nutno říci, že dílčí pozitivní rysy lze shledávat ve všech civilizacích a ideových proudech, tedy včetně nacistické a komunistické ideologie. Je však zřejmé, že tyto dílčí (a mnohdy pouze dočasné) úspěchy a pozitiva byly vyváženy (a „převáženy“) nezměrným utrpením milionů lidí. Nejvyšší soud se v jednom ze svých rozhodnutí dokonce podrobně vyjádřil i k tomuto fenoménu, který je zneužíván zejména soudobou neonacistickou scénou – tedy skutečností, že dílčí úspěchy by neměly být zástěrkou ke glorifikaci celého zločinného režimu, popřípadě ideologie či hnutí. Nejvyšší soud tak například konstatoval, že: *„Pokud by pak šlo o vyzdvihování některých pozitivních rysů tohoto hnutí (např. dočasný hospodářský růst) spojené s tvrzením, že tyto svým významem převážily negativní aspekty hnutí (například zřízení koncentračních táborů), jednalo by se o ospravedlňování těchto zločinů ve smyslu § 261a tr. zák. Naproti tomu pouhé konstatování některých dílčích pozitivních rysů hnutí za současného objektivního uvedení jejich souvislosti s dominujícími rysy negativními (např. hospodářsky rozvoj a zvýšení životní úrovně obyvatel Německa před druhou světovou válkou a v jejím úvodu, ovšem za cenu procesu arizace majetku a posléze i hospodářské exploatace násilně okupovaných zemí) nebude zjevně naplňovat znaky žádného trestného činu“.*²⁶

V této části pojednávající o trestních aspektech projevů pravicového politického extremismu a v souvislostech specifických kriminalistických metod zkoumajících projevy pravicového politického extremismu, je nesporně na místě se zmínit o specifických výrazech, jsou součástí skutkové podstaty prakticky všech současně platných a účinných „trestných činů z nenávisti“. Jedná se o termíny „etnická skupina“, „hnutí“ či „antisemitismus“, o kterých současná judikatura pojednává toliko, že: *„Etnickou skupinou... je historicky vzniklá skupina lidí, kterou spojuje společný původ, zvláštní kulturní znaky (jazyk), mentalita a tradice. Příslušníci určité etnické skupiny mají povědomí vzájemné sounáležitosti a zároveň odlišnosti od jiných společenství lidí a jsou spojováni názvem etnika nebo jménem, kterým je etnikum označováno. Etnická skupina žije zpravidla v početní menšině v rámci jiného společenství (např. v České republice romské etnikum)... Skutečnost, že zákonodárce neměl, jde-li o znak vymezený v ustanovení § 221 odst. 2 písm. b) tr. zák.²⁷, na mysli případ, kdy je jinému způsobováno ublížení na zdraví proto, že vystoupil na obranu osoby náležející k jiné rase, etnické skupině, národnosti atd., je zřejmá ze srovnání zmíněné skutkové podstaty s dalšími ustanoveními trestního zákona“.*²⁸

Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí též taxativně a explicitně provedl výčet hnutí, které lze charakterizovat jako součást soudobé neonacistické scény, přičemž uvedl i důvody k takovému závěru. Tedy hnutí podle definice uznané Nejvyšším soudem jako hnutí směřující k potlačení práv a svobod člověka dle ust. § 260 trestního zákona²⁹ jsou *„Bohemia Hammer*

²⁶ Nejvyšší soud, Tpjn 302/2005.

²⁷ Zák. č. 140/1961 Sb., trestní zákoník v tehdejší platném znění.

²⁸ Nejvyšší soud, 6 Tdo 1252/2007.

²⁹ Zák. č. 140/1961 Sb., trestní zákoník v tehdejší platném znění.

Skins, Blood & Honour, Národní odpor, Národní aliance“.³⁰ Naopak, Nejvyšší soud neuznal jako hnutí „*Fašismus, nacismus*“³¹, *historická, „mrtvá hnutí“*, *příčemž ale mohou být vázána na soudobý neonacismus či neofašismus*“, nebo „*Skinheads*“³², „... *hnutí skinheads jako celek nelze označit za hnutí... podle § 260 odst. 1 tr. zák., neboť za takové hnutí lze zřejmě označit pouze některé vnitřní směry či skupiny existující v rámci hnutí skinheads*“, nebo antisemitismus. Dle názoru Nejvyššího soudu jde v případě antisemitismu o postoj a nikoli o hnutí.³³

V souvislostech s judikaturou nejsou jistě od zajímavosti ani usnesení Nejvyššího soudu **5 Tdo 337/2002** („Mein Kampf I“), **3 Tdo 1174/2004** („Mein Kampf II“), nebo zatím nepravomocný rozsudek Městského soudu v Brně ve věci vytištění vybraných projevů J. Goebbelse, jakož i Nejvyššího správního soudu ve věci zrušení Dělnické strany (první návrh na zrušení Dělnické strany – zamítnuto) ze dne 4. března 2009, **Pst 1/2008 – 66** a ve věci zrušení Dělnické strany ze dne 17. února 2010 (druhý návrh na zrušení Dělnické strany zatím nepravomocně – Dělnická strana zrušena) **Pst 1/2009 – 348**, které jsou bohatým zdrojem informací pro orgány činné v trestním řízení k orientaci nad volbou vhodných specifických metod kriminalistického zkoumání a dokumentace trestné činnosti.

Závěrem této části článku je nutno zkonstatovat, že současná migrační krize a v zásadě neschopnost států (resp. orgánů EU) hájit bezpečnostní zájmy a práva obyvatel EU proti vážným bezpečnostním rizikům spojeným s migrační krizí má za následek, že této situaci, kdy obyvatelstvo cítí oprávněně obavy z vývoje bezpečnostní situace i z vlastní bezpečnosti využívají různá politická uskupení ke svému zviditelnění a (zejména skupiny blízké neonacistické scéně) k projevům nenávisti ve formě projevů extremismu.

Závěr

Závěrem je možno konstatovat, že **trestní postih zločinů z nenávisti** v České republice odpovídá názoru té části demokratické společnosti, která odmítá projevy **extremismu a terorismu** ve formě rasismu, xenofobie, antisemitismu, tedy aktuálně v podobě projevů pravicového politického extremismu, který je obecně nazýván současným konceptem neonacismu, a to zejména proti migrantům, kteří se do Evropy dostávají v rámci současné migrační krize. Trestní postih je ústavně ukotven a odpovídá mezinárodním zásadám a principům pro možnosti trestního postihu. Nutno též konstatovat, že legislativní rámec v České republice, který umožňuje postih (zejména v současné době nejaktuálnější) projevů pravicového politického extremismu, je na vysoké úrovni a je produktem zkušeností orgánů činných v trestním řízení a práce soudů, které byly zhmotněny do nového trestního zákoníku a jeví se být odpovídající svojí efektivitou přiměřeně čelit narůstajícím projevům extremismu. Odpovídá tomu jak charakter konstrukcí jednotlivých skutkových podstat „trestných činů z nenávisti“, tak množství a charakter judikatury a dalších pramenů v odborné literatuře v oblasti trestněprávního postihu projevů pravicového politického extremismu.

Jak bylo uvedeno ve výše uvedené dílčí komparaci, na Slovensku je situace podstatně méně přehledná, a to jak v oblasti legislativy, tak i judikatury. V České republice je jasnější a srozumitelnější legislativa, hojná publikační a vědecká činnost a přiměřená judikatura i kvalitní činnost znalců; na Slovensku naopak – zcela absentuje znalecká činnost, systematická judikatura prakticky neexistuje a publikační i vědecká činnost je sporadická.

³⁰ Nejvyšší soud Tpjn 302/2005, NS 5 Tdo 79/2006.

³¹ Nejvyšší soud Tpjn 302/2005.

³² Nejvyšší soud 5 Tdo 563/2004.

³³ Nejvyšší soud 5 Tdo 337/2002.

Nástrojem k správné volbě kriminalistických metod při prokazování trestné činnosti s extremistickým podtextem, tedy „trestných činů z nenávisti“, je pak jednak znalost standardních kriminalistických metod orgánů činných v trestním řízení, tak zejména jejich vhodné kombinace, volby specifických kriminalistických metod umožňujících hodnocení předestřené materie znalcem (znaleckým ústavem), ale i průběžné doplňování a volba těchto metod na základě judikatury jako zpětné vazby ze strany pravomocných soudních rozsudků, resp. judikovaných rozsudků a usnesení soudů, zejména Ústavního soudu, Nejvyššího soudu ČR a Nejvyššího správního soudu. Bez zajímavosti nejsou ani nejudikované rozsudky nižších stupňů soudní moci, které nabyly právní moci, i když v tomto případě se jedná o názor soudu, který je cenný zejména pro konkrétní policisty při zajišťování méně závažné trestné činnosti s extremistickým motivem. Takovým může být například rozsudek Městského soudu v Brně čj.: 3 T 179/2008 ze dne 5. listopadu 2008, ve věci pořádání demonstrace 1. května 2007 v Brně neonacistickou organizací Národní odpor.

Zcela závěrem článku je nutno zkonstatovat, že jakkoli oprávněné a relevantní jsou projevy nesouhlasu občanů s migrační politikou EU a jednotlivých států, včetně predikovatelných bezpečnostních hrozeb spojených s migrací, není na místě projevovat tento nesouhlas pácháním násilných trestných činů proti konkrétním osobám, a to jak z důvodu politického nesouhlasu s jejich postojem k migrační krizi jako takové, tak proti konkrétním migrantům.

Literatura

ČERNÝ, P. *Politický extremismus a právo*, Praha: Eurolex Bohemia 2005.

HERCZEG, J. *Trestné činy z nenávisti*. Praha: ASPI, 2008.

CHARVÁT, J. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha: Portál, 2007.

KUCHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2005.

MAREŠ, M. *Úvod do problematiky pravicově extremistických hudebních produkcí na území ČR*. Brno: FSS.

Nejvyšší soud 5 Tdo 337/2002.

Nejvyšší soud 5 Tdo 563/2004.

Nejvyšší soud 6 Tdo 1252/2007.

Nejvyšší soud 7 Tdo 1472/2008.

Nejvyšší soud 8 Tdo 980/2008.

Nejvyšší soud Tpjn 302/2005.

Nejvyšší soud Tpjn 302/2005, NS 5 Tdo 79/2006.

Ústava ČR, č. 1/1993 Sb.

Ústava ČR, č. 1/1993 Sb.

Ústavní soud ČR II. 435/01

Ústavní soud ČSFR. Pl. ÚS 5/92, Sb.n.u.ÚS ČSFR, 1992.

Zák. č. 140/1961 Sb., trestní zákon ve znění pozdějších předpisů.

Zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník v platném znění.

Zák. č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v platném znění.

Key words: extremism, terrorism, migration wave, migration, hate crimes, internal security, safety of the state

Summary

The paper focuses on likely causes and signs of right-wing political extremism as well as religious extremism. It describes the possibilities for identifying and prosecuting the specific criminal activities in the Slovak Republic and in the Czech Republic, providing possible solutions. Finally, it proposes general principles and approaches to the solution of this contemporary phenomenon. It is clear that a coordinated and systematic approach is necessary when this security phenomenon should be dealt with.

doc. JUDr. PhDr. Ivo Svoboda, Ph.D.
Vysoká škola regionálního rozvoje, Praha
Katedra bezpečnosti a práva
e-mail: Dr.Svoboda.Ivo@seznam.cz

Recenzent: prof. JUDr. Jozef Metaňko, PhD.